

Derrida, un egiptean

Peter Sloterdijk, important filozof, eseist și om de cultură german, s-a născut în 1947 la Karlsruhe. Între 1968 și 1974 a studiat filozofia, germanistica și istoria la universitățile din München și din Hamburg, obținând titlul de doctor în filozofie în 1975. Din 1992 predă filozofie, estetică și teoria mass-media la Universitatea de Arte și Design din Karlsruhe, al cărei rector a devenit în 2001. În 1993 a fost laureat al Premiului Ernst Robert Curtius pentru eseistică, ulterior primind numeroase alte distincții pentru operele sale.

Opere principale: *Kritik der zynischen Vernunft / Critica rațiunii cinice* (1983); *Der Denker auf der Bühne. Nietzsches Materialismus / Gânditorul pe scenă. Materialismul lui Nietzsche* (1986); *Eurotaoismus. Zur Kritik der politischen Kinetik / Eurotaoismul. Despre critica kineticii politice* (1989); *Weltfremdheit / Detașare de lume* (1993); *Im selben Boot. Versuch über die Hyperpolitik / În aceeași barcă. Eseu despre hiperpolitică* (1995); *Regeln für den Menschenpark. Ein Antwortschreiben zu Heideggers Brief über den Humanismus / Reguli pentru parcul uman. Un răspuns la scrisoarea lui Heidegger despre umanism* (1999; ed. rom. Humanitas, 2005); *Die Sonne und der Tod / Soarele și moartea* (2001); *Der ästhetische Imperativ / Imperativul estetic* (2007).

Peter Sloterdijk

Derrida, un egiptean

Despre problema piramidei evreiești

Traducere din germană
de Corina Bernic

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Cătălin Cioabă
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Elena Dornescu
DTP: Emilia Ionașcu, Carmen Petrescu

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

Peter Sloterdijk
*Derrida, ein Ägypter. Über das Problem
der jüdischen Pyramide*
Copyright © by Maren Sell Éditeurs, Paris, 2006
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2012, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SLOTERDIJK, PETER
Derrida, un egiptean: despre problema piramidei evreiești /
Peter Sloterdijk; trad.: Corina Bernic. –
București: Humanitas, 2012
ISBN 978-973-50-3840-3
I. Bernic, Corina (trad.)
1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	7
1. Luhmann și Derrida.	15
2. Sigmund Freud și Derrida	24
3. Thomas Mann și Derrida.	32
4. Franz Borkenau și Derrida	42
5. Régis Debray și Derrida.	54
6. Hegel și Derrida.	63
7. Boris Groys și Derrida	77
<i>Mulțumiri</i>	87

1. Luhmann și Derrida

Dintre toate constelațiile posibile în care putem plasa opera lui Derrida, cea care ar pune-o în legătură cu opera lui Luhmann mi se pare cea mai deconcertantă, dar în același timp și cea mai edificatoare. Despre ambii gânditori s-a spus deja tot ce se poate spune mai mult sau mai problematic despre un autor din câmpul teoriei: că ar fi fost, fiecare, un Hegel al secolului XX. Astfel de etichetări pot fi seducătoare pentru cei care înțeleg lucrurile din exterior și utile pentru *public relations*, dar nu prea au vreo legătură cu interesul serios privind un autor. Cu toate acestea, având în vedere cele două figuri eminente despre care vorbim, ele au o oarecare forță în a-i caracteriza, în măsura în care „Hegel“ nu este doar un nume propriu,

ci reprezintă un întreg program, respectiv un stadiu într-un proces de culturalizare. Când spui Hegel, spui culminație, *nec plus ultra* și epuizare totodată; acest nume stă, simultan, pentru energii sintetice și enciclopedice, așa cum pot ele apărea numai în liniștea de după furtună, sau, folosind cuvintele lui Kojève și Queneau, în duminica de la capătul istoriei. În acest nume zac laolaltă ambiții imperiale și ambiții de arhivist. Ar fi desigur absurd să începem să examinăm în detaliu hegelianitatea personală și specifică a unui Derrida sau a unui Luhmann. Nici unul din ei doi nu a fost gânditor de duminică, ba dimpotrivă, au fost truditoresi sârguincioși care și-au făcut din duminică zi de lucru în sensul cel mai propriu al cuvântului și cu toată principialitatea, fiind de altfel convinși că, în zilele de sărbătoare, altceva n-ai de făcut decât să îți rezolvi corespondența sau să taci. Ce rămâne de reținut este faptul că ambii gânditoresi au fost truditoresi de cursă lungă, care, sub aparența inovației, au pus capăt, făcând ultime retușuri imaginii ei, unei tradiții imposibil de transmis mai departe.

Astăzi putem constata, nu fără o anumită doză de ironie, că s-au înșelat toți cei care au crezut că prin deconstructivism și teoria sistemelor – care au ieșit în prim-plan foarte mult în anii '70 – ar fi început o nouă epocă a gândirii, care proiectează munca teoretică pe fundalul unor noi orizonturi inovative. De fapt, ambele moduri de gândire au constituit figurile finale ale unor procese logice care au traversat gândirea secolelor al XIX-lea și XX. În cazul lui Derrida, ne apare în final acea turnură lingvistică și semiologică după care secolul XX ar fi aparținut filozofilor limbajului și scriiturii. În cazul lui Luhmann se împlinește acea despărțire de filozofie proclamată de Wittgenstein, prin care gândirea se retrage în chip hotărât din planul transmiterii de teorii ale spiritului și ale limbajului, pentru a se reinventa pe planul meta-biologiei, adică pe cel al logicii generale a diferențelor între sisteme și mediul înconjurător. Ambele efecte au în comun cu Hegel faptul că epuizează ultimele posibilități ale unei gramatici deja date, dând astfel urmașilor sentimentul – ce-i drept, euforic la început –

că pornesc la drum dintr-un punct culminant. Pe parcurs, acest sentiment se va transforma în descoperirea cumplită că cine pornește de la vârf evoluează numai dacă este dispus să coboare și în prăpastie.

În rest, diferențele dintre cei doi Hegel ai secolului XX n-ar putea fi mai mari. O anumită superioritate a lui Derrida poate fi exprimată cel mai bine prin faptul că – și aici putem să îl asemănăm doar cu Heidegger – a operat întotdeauna la granițele extreme ale tradiției și le-a păstrat de partea lui, oricât de fragmentate au fost ele. Astfel se explică influența enormă a scrierilor lui în lumea academică, unde deconstructivismul s-a dovedit a fi ultima șansă a unei teorii integratoare prin dezintegrare: descătușând arhiva, a oferit astfel posibilitatea de a o păstra integră și unitară. Spre deosebire de el, Luhmann a părăsit arhiva filozofică și s-a mulțumit cu titlul aparent modest de sociolog al societății mondiale. Pentru el, biblioteca filozofică a vechii Europe are însemnatate doar ca rezervor de figuri verbale, prin care preoții și intelectualii de pe vremuri încercau

să atingă absolutul. Din perspectiva teoriei generale a sistemelor, filozofia este, în ansamblul ei, un joc de limbaj totalizator și deja epuizat, ale cărui instrumente corespundeau orizontului semantic al societăților din decursul istoriei, dar care, între timp, nu mai corespund stărilor de fapt primare din modernitate, diferențierii diversificatoare a sistemelor sociale.

Nu putem decât să regretăm faptul că cei doi Hegel ai secolului XX nu au reacționat reciproc și pe larg unul la celălalt. Nu deținem nici un fel informații cum că o astfel de conferință la vârf a gândirii postmoderne, care ar fi fost logic să existe și care chiar există ca virtualitate, ar fi avut vreodată loc. Pentru lumea intelectuală ar fi fost din cale-afară de interesant să poată observa cum s-ar fi comportat, în cadrul unui amplu dialog, cele două inteligențe eminente ale epocii noastre. Deoarece și Derrida și Luhmann au fost spirite deosebit de politicoase, fără-ndoială că nu ar fi căzut pradă ipotezei de a trata reduționist sau chiar de a

„canibaliza“ opera celuilalt, așa cum, de altfel, se întâmplă cu alți concurenți aflați pe cele mai înalte poziții în domeniul reflecției intelectuale. Cu toate acestea, ei ar fi trebuit să încerce asimilarea, dacă nu chiar traducerea și absorbția celuilalt în propria gândire – ceea ce ar fi fost un exercițiu stimulator în cazul a doi maeștri ai scepticismului privind conceptul de specificitate; în plus, ar fi oferit observatorilor acestor traduceri reciproce privilegiul de a putea observa, la rândul lor, observațiile pe care și le fac unul altuia acești doi observatori atât de stăpâni pe concepte. În orice caz, Luhmann a urmărit cu atenție opera lui Derrida, pe când în cazul lui Derrida nu se știe nimic sigur privind o receptare corespunzătoare – se pare că nu a luat notă de scrierile învățatului de la Bielefeld.

Luhmann a considerat deconstrucția tradiției metafizice a lui Derrida ca fiind un procedeu foarte apropiat de propriile lui intenții, în măsura în care vedea în el aceleași energii postontologice care au dus mai departe proiectul său de teorie a sistemelor.